

МОНІТОРИНГ ЯК СУПРОВІДНЕ ОЦІНЮВАННЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Шегеда А.Ф.,

завідувач лабораторії упровадження освітніх інновацій
КЗ «Житомирський ОППО» ЖОР

Кучерова Г.М.,

методист лабораторії упровадження освітніх інновацій
КЗ «Житомирський ОППО» ЖОР

Провідне місце в стратегії державної політики щодо суспільного розвитку багатьох країн світу, й України зокрема, посідає якість освіти. Це один з трьох індикаторів людських ресурсів, визначених Організацією об'єднаних націй (ООН) в стратегії розвитку країн світу у XXI столітті.

Прагнення держав світу забезпечити високу якість національної освітньої системи спричинило рух до вироблення міжнародних освітніх стандартів та навчання громадян на рівні кращих зразків використання найсучасніших засобів і технологій оцінювання якості освіти на всіх етапах навчання.

Завдання оцінювання якості вітчизняної освіти, порівняння досягнутих результатів з успіхами інших країн світу, постійне поліпшення якості освіти, організація супроводу всіх освітніх реформ, створення моніторингу якості освіти – все це пріоритетні завдання, визначені у державних документах про реформування освіти в Україні.

Для розв'язання завдань Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 року № 988, Закону України «Про освіту» щодо підвищення якості освіти, оновлення її змісту і форм організації освітнього процесу відбулося упровадження в освітню систему моніторингових досліджень як інформаційної бази в системі управління якістю освіти.

Теорія «моніторинг» (від англ. monitoring – контроль, відстеження) не завжди однозначно тлумачиться в педагогічній літературі, дослідженнях й освітянській практиці. Його вживають у значенні відстеження результативності освітнього процесу, частіше використовують під час вивчення певних параметрів функціонування системи освіти, окремих її елементів або суб'єктів освітнього процесу.

Термін «моніторинг» застосовується відповідно до системи освіти в працях дослідників В. Бодрякова, Г. Єльнікової, Є. Кальней, О. Орлова, С. Подмазіна, В. Репніна, С. Шишова та інших науковців.

В. Бодряков зазначає, що залежно від мети дослідження можна виділити різні напрямки моніторингу. Моніторингові дослідження дозволяють отримати реальну картину результативності нововведень, напрямків плану, розвитку закладу освіти, якості знань учнів, а найважливішим є результативність освітнього процесу.

С. Подмазін наголошує на передбаченні моніторингом вироблення актуальних знань про стан освітньої системи, у якій відбуваються зміни, з подальшим прийняттям управлінського рішення. На його думку, значення моніторингу полягає у відстеженні найбільш значимих інтегрованих показників, оперативному одержанні та інтеграції цих показників. Дослідник стверджує, що розвиток сучасної системи освіти неможливий без інформаційно-аналітичного забезпечення, складовою якого є змістовий моніторинг [5].

За визначенням А. Орлова, суть педагогічного моніторингу полягає в тривалому відстеженні будь-яких об'єктів або явищ педагогічної діяльності. Педагогічний моніторинг має специфічний об'єкт вивчення і забезпечує педагогів, керівників закладів освіти та органи управління освітою якісною і своєчасною інформацією, яка необхідна для прийняття управлінських рішень. Об'єктом педагогічного моніторингу, за його визначенням, є результати навчально-виховного процесу і засоби, що використовуються для їх досягнення [4].

Г. Єльнікова розробляє освітній моніторинг, який визначає як супровідне оцінювання і поточну регуляцію будь-якого процесу в освіті.

Вона вказує на те, що освітній моніторинг – це система, яка вміщує показники, об'єднані в стандарт, методи розробки цих стандартів, постійне спостереження за стандартом та динамікою керованого об'єкту з метою його оперативної діагностики, випереджувального визначення диспропорцій, прийняття та коригування управлінських рішень [2].

У наукових дослідженнях, які пов'язані з розробкою механізмів забезпечення якості сучасної освіти, О. Байназарова, В. Безпалько, Г. Волобуєвої, Л. Гриневич, А. Дахіна, О. Лапшиної, Г. Лукіної, В. Луначека, О. Ляшенка, М. Поташника та інших акцентується увага на вирішенні завдань реформування освітньої системи засобами використання моніторингових технологій. Проте у сучасній педагогічній науці розробка підходів до виявлення критеріїв якості освіти, механізмів моніторингу та процесів його використання розроблено недостатньо. Потребують розроблення теоретичні і методичні засади для створення моделі моніторингу, підбору інструментарію.

Поняття «моніторинг» знаходить сьогодні широке застосування, а за своєю суттю і змістом його можна визначити як:

- система збору даних про педагогічний процес, що описується за допомогою окремих показників, з метою оперативної діагностики стану і оцінки його розвитку;

- регулярне спостереження, оцінка, прогноз об'єкта та процесів, що відбуваються;

- комплекс досліджень, які визначають зміни;
- систематичне зіставлення реального стану установи з бажаним;
- спеціально установлене систематичне відстеження за станом будь-яких об'єктів або явищ з метою їх комплексної оцінки;
- сукупність прийомів дослідження, аналізу, оцінки, прогнозування та прийняття відповідного управлінського рішення.

У сучасній науковій літературі з управління, педагогіки, психології стосовно системи освіти виділяють:

а) види моніторингу:

- за масштабами цілей (оперативний, тактичний, стратегічний);
- за етапами навчання (вхідний або вибіркового, проміжний або навчальний, вихідний або підсумковий);
- за часовою залежністю (ретроспективний, попереджувальний, поточний);
- за частотою процедур (разовий, періодичний, систематичний);
- за охопленням об'єкта спостереження (локальний, вибіркового, суцільний);
- за організаційними формами (індивідуальний, груповий, фронтальний);
- за формами суб'єкт-об'єктних відносин (зовнішній або соціальний, взаємоконтроль, самоаналіз);
- за інструментарієм, що використовується (стандартизований, несистематизований, матричний);
- за рівнем управління освітнім процесом (керівниковий, адміністративний, педагогічний, учнівський) [3];

б) об'єкти моніторингу:

- система освіти (загальна середня, професійна, вища, національна або загальнодержавна, регіональна система, муніципальна);
- процеси (управлінський на різних рівнях державного управління освітою, освітній процес, педагогічний процес у цілому та окремі його складові, процес морального та трудового виховання, процес підготовки дітей до школи);
- зміст освіти;
- рівень і якість сформованості навчальних досягнень (компетентностей), процес і результат сформованості життєвих принципів та здатності до самостійного життя після закінчення школи тощо;
- діяльність (трудова, навчальна, управлінська);
- явища (вихованість, освіченість, майстерність педагога та інше);

в) учасники моніторингових досліджень:

- батьки;
- учні;
- учителі;
- керівники закладів освіти;
- працівники відділів (управлінь) освіти (спеціалісти);
- методисти відділів освіти;

- інститути (ОПШО), управління освіти і науки (ОДА);
- Інститут модернізації змісту освіти;
- Міністерство освіти і науки України.

Класифікацію моніторингу за цілями його здійснення можна зобразити як на рис.1.

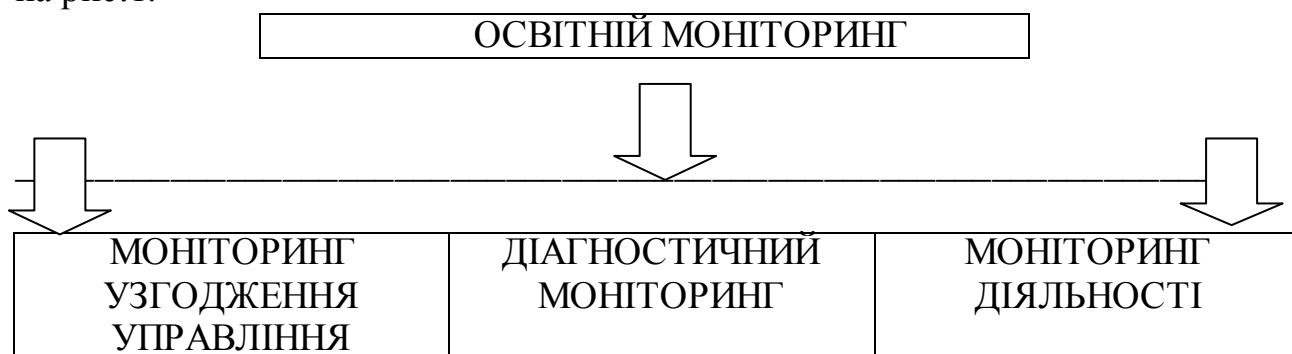

Рис.1. Класифікація моніторингу за цілями його здійснення

Показники якості освіти визначають якість результатів на рівні державних замовлень, тому вони можуть бути загальними для всіх закладів освіти.

Отже, використання технології моніторингу, моніторингові дослідження надають можливість знати не тільки реальний рівень освітньої діяльності, а й прогнозувати освітній процес, управляти якістю освіти.

Список використаних джерел та літератури

1. Закон України «Про освіту».

URL: <https://zakon.rada.entr.gov.ua/laws/show/2145-19>.

2. Єльнікова Г. В. Наукові основи розвитку управління загальною середньою освітою в регіоні : монографія. Київ : ДАККО, 1999. 303 с.

3. Єльнікова Г. В. Адаптивне управління: сутність, характеристика, моніторингові системи: колективна монографія / Г. В. Єльнікова, Т. А. Борова, О. М. Касьянова, Г. А. Полякова та ін. : за заг. ред. Г. В. Єльнікової. Чернівці : Технодрук, 2001. С 337.

4. Орлов А. А. Мониторинг инновационных процессов в образовании. *Педагогика*. 1996. № 3. С. 9–15.

5. Подмазін С. І. Інформаційно-аналітичне забезпечення управління освітніми системами. *Освіта і управління*. 1997. № 1. С. 137.